

Lokale migratiegeschiedenissen – Globale verbindingen

Educatieve toolkit voor middelbare scholen

Auteurs

Johanna Bastian, Pascale Felten, Lea Haack, Prof. Dr. Kathrin Hörschelmann,
Dr. Elisabeth Kirndörfer & Dr. Ilse van Liempt

Foto: Munaf Al-Dulaimi

Inleiding

Deze docentenhandleiding biedt oefeningen en materiaal om te onderzoeken hoe migratie de steden van vandaag heeft gevormd. Het is gericht op middelbare scholieren (ca. 13-16 jaar).

De oefeningen zijn bedoeld om leerlingen meer inzicht te geven in de uitgebreide bijdragen die migranten leveren aan stedelijke samenlevingen.

Ze geven inzicht in de alledaagse ervaringen van nieuwkomers in steden, inclusief kwesties als erbij horen, insluiting en uitsluiting, en in de geschiedenis van migratie.

Leerlingen verbeteren hun onderzoeksvaardigheden door informatie uit secundaire bronnen te verzamelen, beelden te bewerken, observaties uit te voeren, secundaire en primaire gegevens te analyseren en materiaal te produceren om in de klas of in tentoonstellingen te tonen.

De gids bestaat uit vier thematische units met afzonderlijke modules. Elke unit begint met een overzicht en instructies voor docenten, gevolgd door werkbladen voor leerlingen. We geven ook een schatting van de tijd die nodig is voor het voltooien van elke oefening. Dit kan naar behoefte worden aangepast.

De docentenhandleiding is gebaseerd op onderzoek met jonge vluchtelingen en asielzoekers in de vier Europese steden Brussel, Amsterdam, Leipzig en Newcastle upon Tyne. In elke stad werkte een team van academische onderzoekers nauw samen met de jonge migranten en met gemeenschapsorganisaties en culturele initiatieven.

De methoden in deze gids zijn beproefd in het onderzoek en aangepast voor gebruik in lessen en projecten op middelbare scholen. De vragen en reflecties zijn ook gebaseerd op inzichten uit ons gezamenlijke onderzoek.

Inhoudsopgave

Unit 1: Thuis in je buurt? – Inzicht in processen van een thuis creëren	1
Module Beschrijving	2
Werkblad Module 1: De betekenis van thuis vastleggen met foto's	3
Werkblad Module 2: Eén plek, meer dan één thuis? – Een fototentoonstelling maken	4
Werkblad Module 2: Eén plaats, meer dan één thuis? – Voorbeelden	5
Unit 2: Migratie in kaart brengen?	6
Module Beschrijving	7
Werkblad Module 1: Mezelf vinden – hier, daar en overal?	8
Werkblad Module 2: Mijn stad voelen	10
Unit 3: Er is niet één verhaal – Alternatieve verhalen over aankomst creëren	12
Module Beschrijving	13
Werkblad Module 1: Verhalen over aankomst en nieuwkomers opsporen in lokale kranten	14
Werkblad Module 2: De kracht van woorden – het enkele verhaal in twijfel trekken	15
Unit 4: Migratie en de stad – migratiegeschiedenissen opsporen	16
Module Beschrijving	17
Werkblad Module 1: Migratiegeschiedenissen vergelijken	19
Werkblad Module 2: Migratiegeschiedenissen opsporen	25

Unit overzicht

Unit	Modules	Duur
<p>Thuis in je buurt – Processen van een thuis creëren begrijpen:</p> <p>Deze unit helpt leerlingen om verschillende betekenissen van thuis te begrijpen en wat het betekent om je thuis te voelen, gebaseerd op hun eigen dagelijkse ervaringen. Door de 'Photo-voice' te introduceren, leert het leerlingen om deze ervaringen en emoties visueel te illustreren.</p>	<p>Module 1: De betekenis van thuis vastleggen met foto's</p> <p>Module 2: Eén plek, meer dan één thuis? – Een fototentoonstelling maken</p>	<p>60 minuten in de les + huiswerk</p> <p>90 minuten in de klas + tentoonstelling</p>
<p>Migratie in kaart brengen?</p> <p>In dit dossier denken de leerlingen na over de kracht van kaarten en hun beperkingen bij het voorstellen van migratiebewegingen en -stromen. Aan het einde van deze module hebben ze geleerd kritisch om te gaan met kaarten. Ze hebben ook kennis gemaakt met het concept van tegenkaarten als een methode om bewust te worden van de emotionele en betwiste aard van ruimte.</p>	<p>Module 1: Mezelf vinden – hier, daar en overal?</p> <p>Module 2: Mijn stad voelen</p>	<p>60 minuten + huiswerk</p> <p>90 minuten</p>
<p>Er is niet één verhaal – Alternatieve verhalen over aankomst creëren:</p> <p>In deze unit worden leerlingen bewust gemaakt van de manieren waarop nieuwkomers en migranten worden neergezet in lokale mediadiscoursen. Ze leren om media-artikelen kritisch te lezen, te analyseren en te vergelijken en om stereotiepe voorstellingen in de media te herkennen. Leerlingen maken ook kennis met het concept van 'tegenverhalen' als een manier om alternatieve perspectieven te vinden die dergelijke stereotypen tegenspreken.</p>	<p>Module 1: Verhalen over aankomst en nieuwkomers opsporen in lokale kranten</p> <p>Module 2: De kracht van woorden – tegenverhalen produceren</p>	<p>60 minuten</p> <p>90 minuten</p>
<p>Migratiegeschiedenissen opsporen:</p> <p>Dit is een project-gebaseerd unit dat leerlingen meer inzicht geeft in de effecten van migratie op steden. Leerlingen leren zich kritisch af te vragen wiens bijdragen aan de stad zichtbaar zijn en wiens verhalen ontbreken, door primair en secundair onderzoek te doen naar de migratiegeschiedenis van hun eigen stad of van steden die ze goed kennen. Om die ontbrekende verhalen te verkennen en te tonen, zullen ze collages of modellen maken en tentoonstellen op basis van de bevindingen van hun onderzoek.</p>	<p>Module 1: Migratiegeschiedenissen vergelijken</p> <p>Module 2: Migratiegeschiedenissen opsporen</p>	<p>60 minuten in de klas</p> <p>4 x 90 minuten sessies in de klas + 2 halve dagen voor onderzoek; optioneel: extra tijd om de tentoonstelling te presenteren</p>

Thuis in je buurt? – Inzicht in processen van een thuis creëren:

Het doel van deze unit is om te onderzoeken wat zich thuis voelen betekent voor mensen met en zonder migratie ervaringen en om verschillende betekenissen en percepties van thuis te bespreken. Het leert leerlingen ook hoe alledaagse ervaringen kunnen worden vastgelegd met verhalen en foto's en hoe deze illustraties helpen om het proces van het opbouwen van een thuisgevoel te begrijpen.

Aan het einde van deze unit zullen de leerlingen een beter begrip hebben gekregen van de 'Photovoice', wat je ermee kunt doen en wat de uitdagingen zijn. De leerlingen zullen ook kennis maken met het concept van 'informed consent' en hebben ze een kleine fototentoonstelling gemaakt.

Overzicht van unit & bronnen

Module	Doel	Bronnen / Methoden	Duur
Module 1: De betekenis van thuis vastleggen met foto's	<ul style="list-style-type: none"> • De complexe en gelaagde betekenissen van thuis als fysieke ruimte en als concept begrijpen • Nadenken over privacy bij het nemen van foto's • De 'Photovoice' gebruiken om te leren hoe je gevoelens met betrekking tot ruimte visueel kunt uitdrukken 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkblad (bijgeleverd) • Smartphone om foto's te maken • Zelfstandig werk buiten de les • Werken in groepen van twee 	60 min in de klas + een halve dag voor het maken van foto's in groepen van twee
Module 2: Eén plek, meer dan één thuis? – Een fototen- toonstelling maken <i>Vervolgmodule, voort- bouwend op vaardig- heden en materiaal van module 1</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Opkomende thema's en verschillende betekenissen van thuis in de foto's identificeren en bespreken • Als klas een kleine tentoonstelling maken en verschillende opvattingen over thuis en je thuis voelen bespreken 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkblad (bijgeleverd) • Foto's genomen/gekozen tijdens module 1, uitgeprint • Individueel schrijven, groepsdiscussies • Spelden en ruimte om de tentoonstelling op te hangen 	90 min + extra tijd om de tentoonstelling te presenteren

Module Beschrijving

Module 1: De betekenis van thuis vastleggen met foto's

Leerdoelen: Aan het einde van module 1 hebben leerlingen een beter begrip gekregen van de verschillende lagen en betekenissen van thuis voor verschillende mensen. Ze zullen ook hebben geleerd hoe ze hun eigen ervaringen en gevoelens visueel kunnen illustreren. Bovendien hebben de leerlingen kennis gemaakt met het concept van 'informed consent' en hebben ze kritisch nagedacht over privacy bij het maken van foto's in het openbaar.

- **Duur:** 60 minuten in de klas (30 minuten voorbereiding in de klas en 30 minuten afronding/reflectie) + leerlingen hebben een vrije middag nodig voor het maken van de foto's.
- **Werkmethoden:** Voor deze module moeten leerlingen in tweetallen werken. Ze moeten er samen op uit om de foto's te nemen. Als ze dat willen, kunnen leerlingen ook foto's uit hun eigen verzameling gebruiken. Maar dan hebben ze tijd nodig om ze te selecteren. Anders heb je een smartphone nodig om foto's te maken.
- **Materiaal/Vorbereiding:** Neem in de klas de tijd om de betekenis van thuis met je leerlingen te bespreken voordat ze hun foto's gaan maken of selecteren. Praat over thuis als een plek waar je woont, maar ook over thuis als een gevoel. Zorg ervoor dat je het concept van informed consent uitlegt en bespreekt voor het geval ze foto's willen maken met andere mensen erin en leg de do's en don'ts uit van het maken van foto's in de openbare ruimte (zie tekstvak op werkblad 1).

Module 2: Eén plek, meer dan één thuis? – Een fototentoonstelling maken

- **Leerdoelen:** Aan het einde van deze module hebben de leerlingen een begeleidend verhaal geschreven bij een foto die hun thuisgevoel illustreert. Ze hebben ook geleerd hoe je foto's groepeerd en patronen ziet die grotere verhalen illustreren en hoe je samenwerkt bij het voorbereiden van een kleine tentoonstelling. Daarnaast hebben leerlingen een beter begrip gekregen van de 'Photovoice', wat deze kan doen en wat de uitdagingen zijn.
- **Duur:** 90 min
- **Werkmethoden:** Vraag de leerlingen eerst om alle foto's die ze hebben genomen of uitgekozen op de grond te leggen en laat ze een willekeurige foto kiezen. De fotograaf legt dan uit waarom dit zijn of haar thuis verbeeldt. Met de 'Photovoice' worden foto's altijd samen met de verhalen/quotes gepresenteerd. Waarom denken leerlingen dat dit het geval is? Vraag de leerlingen om hun foto te kiezen en een begeleidend verhaaltje te schrijven over waarom deze foto voor hen thuis verbeeldt (ongeveer 100 woorden).
Kom ten slotte samen in de klas en laat de leerlingen nadenken over hoe ze de foto's kunnen groeperen voor een kleine tentoonstelling: Moedig hen aan om te bespreken welke foto's een gemeenschappelijk thema vertegenwoordigen en welke foto's hun verhalen het beste zouden weergeven in een tentoonstelling.
- **Materiaal/Vorbereiding:** Afdrukte foto's genomen/verzameld in module 1 van deze unit, een ruimte om de tentoonstelling op te zetten (een hoekje in het klaslokaal volstaat).

Module 1: De betekenis van thuis vastleggen met foto's

Waar gaat deze module over?

Waar voel je je thuis? En waardoor krijg je dat gevoel? Misschien is het een bepaalde geur die je associeert met thuis-zijn. Je vrienden en familie of een favoriet hoekje waar je graag zit en ontspant. Of is het gewoon weten waar dingen zijn en hoe je je weg kunt vinden? Het is niet zo makkelijk, toch? In deze module proberen we met behulp van foto's vast te leggen wat thuis voor JOU betekent.

Aanvullende informatie

Thuis kan voor verschillende mensen verschillende dingen betekenen. Je ergens thuis voelen is heel belangrijk. In het beste geval helpt het ons om ons veilig te voelen en geeft het ons het gevoel ergens bij te horen. Het kan echter ook verbonden zijn met negatieve gevoelens van instabiliteit, verlies en eenzaamheid. Vooral voor mensen die hun thuis hebben moeten verlaten, kan het een uitdaging zijn om een nieuw thuis te creëren. Elementen zoals geuren, taal, gewoonten en architectuur kunnen drastisch verschillen. In dat geval moeten mensen die verhuisd zijn beginnen met zichzelf een nieuwe thuis te maken door een plek en de mensen te leren kennen.

Aan de slag

Werk samen met een klasgenoot: Bespreek met je partner wat thuis voor jou betekent en bedenk hoe je deze plaatsen en gevoelens kunt illustreren met een foto. Pak dan het volgende in en ga op pad:

- Een smartphone
- Iets te eten en drinken
- Een open oog voor je eigen buurt

Neem samen de tijd om de gebieden waar jullie wonen te verkennen. Je kunt binnen beginnen: je kamer, de keuken, de gang van het gebouw waar je woont. Maar vergeet de omgeving niet. Welke plek in je buurt vind je het mooist? Waarom is dat?

Maak drie foto's die laten zien waarom deze plek voor jou je thuis is en neem ze mee naar de volgende les. Als je wilt, kun je ook bestaande foto's van je telefoon kiezen.

Enkele ethische overwegingen

Als je foto's maakt, zorg er dan voor dat je je camera niet zomaar op mensen richt.

Je moet ze vragen of ze het goed vinden om op je foto te staan en deel uit te maken van het project. Bij onderzoek noemen wetenschappers dit **'informed consent'**.

Om het concept van **informed consent** te begrijpen, moeten we de twee woorden nader bekijken: Het woord 'consent' betekent toestemming. Door toestemming te geven, geeft u uw permissie om deel te nemen aan onderzoek. Het andere woord is even belangrijk. Wat betekent het om geïnformeerd te zijn? Het betekent op zijn minst dat een persoon zich bewust is van mogelijke risico's als gevolg van deelname aan onderzoek. Denk aan een situatie waarin je ermee instemde iets te doen en later dacht dat je dat niet helemaal wist wat uitmaakte van de deal. In dat geval heb je misschien wel toestemming gegeven, maar ben je waarschijnlijk niet volledig geïnformeerd.

Reflectie

Bespreek de foto's die jij en je partner hebben uitgekozen. Hoe heb je het ervaren om foto's te maken die een gevoel van thuis laten zien? Zijn er overeenkomsten en verschillen in wat je hebt geselecteerd? Wat denk je dat dit betekent? Hoe denk je dat de betekenis van thuis verschilt voor iemand die nog nooit van land/stad is verhuisd en iemand die dat wel heeft gedaan?

Graphics: Simone Fass

Module 2: Eén plek, meer dan één thuis? – Een fototentoonstelling maken

Waar gaat deze module over?

In deze module verzamel je verschillende betekenissen van thuis in je klas. Probeer overeenkomsten en verschillen te vinden: Wat is belangrijk voor jou en je klasgenoten om zich prettig en goed te voelen in jouw stad/gebied? Gebruik je bevindingen en verbeeld je discussie door een kleine fototentoonstelling te maken!

Aan de slag

Gebruik de foto's die je tijdens de eerste module hebt genomen en geselecteerd. Maak een beetje ruimte in je klas en ga in een kring zitten. Spreid de foto's die je wilt delen uit over de vloer. Begin het aan elkaar uit te leggen: Hoe stelt je foto je thuis voor? Onthoud dat je geen verhalen hoeft te delen die je niet wilt vertellen en respecteer het recht van anderen om hetzelfde te doen.

Zoals je in de voorbeelden op de volgende pagina kunt zien, worden foto's bij de 'Photovoice' altijd samen met een verhaal of een citaat gepresenteerd. Waarom denk je dat dit het geval is? Discussieer in de groep!

Kies daarna de favoriete foto die je hebt genomen en schrijf een kort begeleidend verhaaltje over waarom deze foto voor jou thuis betekent. Je kunt je partner ook interviewen en citaten gebruiken voor het verhaal. Schrijf je verhaal of citaat op een stuk papier zodat je het naast de foto kunt ophangen voor de tentoonstelling.

Waarom doe je dit?

"In ons onderzoeksproject hebben we de 'Photovoice' toegepast samen met jonge migranten in de stad Amsterdam in Nederland. We vroegen hen waar ze zich thuis voelen in hun nieuwe buurt. Hieronder vind je twee voorbeelden. De antwoorden verrasten ons vaak. Thuis kan heel verschillende dingen betekenen en is vaak verbonden met gevoelens die verbonden zijn aan plaatsen. Door foto's te maken en erover te praten, is het makkelijker om verschillende gevoelens en behoeften te begrijpen."

- Mieke, Onderzoeker in Amsterdam

Je hebt nodig...

... een plek om je werk tentoon te stellen, bijvoorbeeld de muren van je klaslokaal of een bord om de foto's op te prikken. Je hebt ook de afgedrukte foto's, papier, pennen en spelden nodig.

Reflectie

Kom samen om de tentoonstelling voor te bereiden. Welke foto's en verhalen wil je in de tentoonstelling laten zien? Welke foto's horen bij elkaar omdat ze een vergelijkbaar thema vertegenwoordigen? Denk ook na over de verschillen en overeenkomsten met betrekking tot de manier waarop deze thema's worden weergegeven. Plaats tot slot alle foto's en verhalen in de tentoonstelling. Misschien wil je een andere klas of je ouders uitnodigen voor een presentatie, waarbij je het proces en je gedachten deelt tijdens het maken van de foto's en het ontwerpen van de tentoonstelling.

Graphics: Simone Fias

Eén plaats, veel verschillende huizen? – Voorbeelden

Voorbeeld uit 'Thuis in de Molenwijk', een tentoonstelling gebaseerd op de 'Photovoice' die is gebruikt tijdens het HERA-onderzoeksproject in Amsterdam.

Foto uit de tentoonstelling "Thuis in de Molenwijk" van een jonge vrouw die boksles krijgt in Amsterdam. Boksen: Sara Aljeroudi

*"Dit is buiten in Amsterdam-Noord. Ik neem bokslessen. Ik boks ook binnen, in Amsterdam-Oost met alleen vrouwen. Als ik daarheen ga, kan ik trainen zonder hoofddoek. Ik train drie keer per week. Als ik boks voel ik me vrij en thuis."
- Jonge vrouw uit Syrië*

Foto van de tentoonstelling "Thuis in de Molenwijk" waarop een Jebena, een traditionele koffiepot uit Eritrea, te zien is die wordt gebruikt in een park in Amsterdam. Koffiepot: Senait Teklay

*"Dit is een traditioneel Eritrees koffiezetapparaat. Normaal doen we dit op kolen, maar hier in Nederland gebruiken we een gasbrander. Deze foto is gemaakt tijdens een picknick met vrienden. Het deed me echt aan thuis denken."
- Jonge vrouw uit Eritrea*

Deze foto's zijn gemaakt tijdens een workshop fotostemmen, gefinancierd door HERA en georganiseerd door Mieke Kox (onderzoeker) en Karine Versluis (Picture Bridge Foundation).

Migratie in kaart brengen?

Het doel van deze unit is om leerlingen in staat te stellen kritisch kaarten te lezen die migratieprocessen laten zien, evenals verschillende soorten en omstandigheden van migratie, verbeeld door middel van kaarten. Door middel van 'tegenkaarten' en andere creatieve methodes om de emotionele betekenissen van ruimtes te onderzoeken, zullen leerlingen leren nadenken over de representatieve kracht van kaarten en een kritische lezing ervan ontwikkelen.

Aan het einde van deze unit hebben de leerlingen geleerd om kritisch om te gaan met kaarten als krachtige hulpmiddelen die vaak worden gezien als 'objectieve' beschrijvingen van de 'echte wereld'. De leerlingen zullen begrijpen hoe machtsdynamieken worden weerspiegeld en gemanifesteerd door conventionele kaarten en hoe we andere kaarten kunnen maken om ervaringen van migratie en onderlinge verbindingen uit te beelden. Leerlingen zullen zijn vertrouwd geraakt met het idee van 'critical mapping' als een alternatieve manier van kennisproductie en als een instrument voor actie. Vervolgens zullen de leerlingen hebben geleerd om de methode van tegenkaarten toe te passen op het onderwerp migratie. Door zich te richten op de individuele betekenissen van plaatsen, zullen leerlingen zich bewust worden van hun eigen omgeving en de migratiegeschiedenis om hen heen. Ze zullen getuige zijn geweest van de emotionele en betwiste aard van de openbare stedelijke ruimte.

Overzicht van unit & bronnen

Module	Doel	Bronnen / Methoden	Duur
Module 1: Mezelf vinden – hier, daar en overal?	<ul style="list-style-type: none"> • Migratiestromen opsporen in het dagelijks leven van leerlingen • Creatieve en collaboratieve benaderingen toepassen om persoonlijke migratieverhalen op kaarten te lokaliseren 	<ul style="list-style-type: none"> • Vellen papier (A4) • Wereldkaart (A1) • Wol • Pinnen 	90 min
Module 2: Mijn stad voelen <i>Vervolgmodule, voortbouwend op de vaardigheden verkregen in module 1</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Een bewustzijn ontwikkelen van de aard van individuele relaties met bepaalde plaatsen door de emotionele en affectieve dimensies van ruimte te onderzoeken • Leren om een collectieve kaart te maken van individuele plaatsgebonden verhalen 	<ul style="list-style-type: none"> • Papieren vliegers (zie hieronder) • Basiskaart van je stad of gebied (A1/A2) • Kleurpotloden • Schaar • Lijm 	

Module Beschrijving

Module 1: Mezelf vinden – hier, daar en overal?

- **Leerdoelen:** De eerste module moedigt leerlingen aan om na te denken over hun eigen banden met verschillende plaatsen in hun dagelijks leven.
- **Duur:** 90 min
- **Werkmethoden:** Individuele reflectie en mapping opdracht, gecombineerd met een interactief interviewgedeelte en discussies en participatief mapping in groepen.
- **Materiaal/Vorbereiding:** Vellen papier (A4), wereldkaart (A1), tegenkaarten (A1) (ex.: zie orangotango.info), wol, spelden

Het is aan te raden om module 1 in twee lessen te verdelen, omdat het tweede deel als huiswerk is bedoeld. Introduceer de module door voorbeelden van tegenkaarten (zie bijvoorbeeld orangotango.info) in de klas te bespreken. Raadpleeg ook de definitie op het **werkblad Unit 2/Module 1**. Vergelijk de tegenkaarten met voorbeelden van conventionele kaarten die de leerlingen kennen en bespreek de verschillen. Het bespreken van het concept van tegenkaarten stimuleert reflecties op het maken van kaarten en versterkt ideeën over de vele vormen die kaarten kunnen hebben. Het is niet eenvoudig om het in kaart brengen vanaf nul te beginnen. Leerlingen vinden het misschien handig om de contouren van hun woonplaats te kopiëren van online kaarten en een paar belangrijke oriëntatiepunten toe te voegen. U kunt module 1 afsluiten met het samenvoegen van de verschillende kaarten en verhalen die leerlingen hebben gemaakt op één grote kaart om de individuele migratiestromen van leerlingen met elkaar te verbinden. Begin met een gezamenlijke startpunt en volg de weg die elk van hun families heeft afgelegd om op één plek te belanden. Discussies over de oefening in de klas kunnen betrekking hebben op de volgende vragen:

- *Wat maakt tegenkaarten 'tegen'-kaarten? Kun je erachter komen wie er heeft meegewerkt aan het maken ervan?*
- *Wat heb je geleerd over je eigen familiegeschiedenis?*
- *Heb je nieuwe aspecten ontdekt over de wereldwijde verbindingen van mensen in je omgeving? (Dit stimuleert leerlingen om na te denken over hoe we ons in ons dagelijks leven verhouden tot de wereld)*

Module 2: De stad voelen

- **Leerdoelen:** De tweede module bevordert een dieper begrip van onze individuele relaties met plaatsen in het dagelijks leven. Het benadrukt de emotionele en affectieve dimensies als belangrijke bronnen voor kennis over ruimte.
- **Duur:** 90 min
- **Werkmethoden:** Individuele reflectietaak, uitwisseling van ideeën en participatief kaarten maken in de klas
- **Materiaal/Vorbereiding:** Vellen papier (A4), één eenvoudige stadsplattegrond per groep (A2), kleurpotloden en lijm. Begin met een verhalenkring om te praten over de plaatsen die de leerlingen in module 1 hebben gekozen en plaats-gerelateerde verhalen. Het delen van persoonlijke verhalen hangt af van het creëren van een veilige ruimte, waar leerlingen ook kunnen terugtrekken en zwijgen. Zorg ervoor dat leerlingen altijd kunnen kiezen wat en hoeveel ze willen delen.

Module 1: Mezelf lokaliseren – Hier, daar en overal? – Deel twee:

Waar gaat deze module over?

Hoe is je dagelijks leven verbonden met verschillende plaatsen in de wereld? In deze oefening zul je deze relaties opsporen en visualiseren.

“Waar hoor ik thuis?” is een moeilijke vraag geworden om te beantwoorden omdat ons leven verbonden is met verschillende plaatsen. Migratiestromen en -geschiedenissen zijn er overal om ons heen, maar toch ervaart ieder van ons ze heel anders. Terwijl sommigen deze verbanden nauwelijks bewust waarnemen, worden anderen er elke dag aan herinnerd.

Geografen zijn geïnteresseerd in hoe plaatsen verbonden zijn met vele andere plaatsen in de wereld door onze dagelijkse activiteiten. Het in kaart brengen van deze verbindingen kan lastig zijn! **Gewone kaarten** leggen de voortdurende verbanden tussen plaatsen in ons leven

niet vast, noch hoe we heen en weer bewegen tussen verschillende plaatsen. Ze vertellen ons ook niets over de barrières die mensen tegenkomen om dit te doen. Tegenkaarten laten zien hoe verschillende mensen plaatsen waarnemen, produceren, veranderen of met elkaar verbinden. We maken ze om perspectieven zichtbaar te maken die vaak worden verwaarloosd, zoals het cartografische collectief orangotango uitlegt:

“Gebaseerd op een lange traditie van tegen-cartografieën uit de kunst, wetenschap en politiek activisme, gebruiken we de kracht van kaarten om gemarginaliseerde perspectieven zichtbaar te maken. Collective mapping is een speels instrument om samen te kijken naar ruimtelijke structuren en processen, om macht en machtsverhoudingen ter discussie te stellen en om perspectieven te ontwikkelen voor emancipatoire benaderingen.” – orangotango 2022

Leidende vragen

Welke informatie laten traditionele kaarten zien? Welke informatie wordt niet weergegeven op deze kaarten? Hoe kunnen we emoties en ervaringen visualiseren die meestal niet in kaarten worden opgenomen?

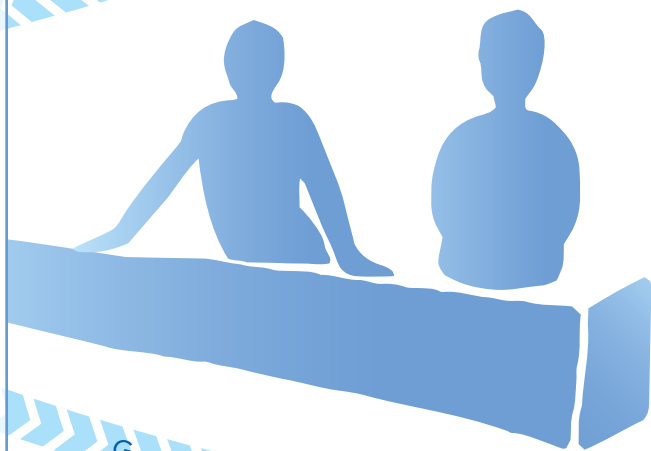
Aan de slag

Teken een kaart die de connecties met andere landen, steden of regio's in je dagelijkse leven en omgeving laat zien. Gebruik de onderstaande vragengids om informatie te verzamelen en een familielid te interviewen.

Volgende stap

Gebruik de volgende vragen als uitgangspunt om informatie te verzamelen over je connecties met verschillende plaatsen en voeg andere relevante vragen toe.

- Komen sommige van je vrienden of familieleden uit een ander land/een andere stad?
- Wat weet je over hun geschiedenis? Waarom zijn ze verhuisd en onder welke omstandigheden?
- Welke andere verbindingen met de wereld kun je herkennen in je dagelijkse leven?
- Heb je contact met mensen die in andere landen wonen via sociale media of gaming? Weet je waar ze vandaan komen?

Graphics: Simone Faas

Ga verder op de volgende pagina

Mezelf lokaliseren – Hier, daar en overal? – Deel twee: Huiswerk

Huiswerk

Nu is het tijd voor je eigen onderzoek. Interview een familielid en gebruik de volgende vragen als uitgangspunt. Wat zou je nog meer willen weten? Meer vragen toevoegen!

- Uit welke stad/regio/land kom je?
- Uit welke stad/regio/land komt je familie?
- Ben jij of je familie ooit verhuisd van het ene land/stad naar het andere?
- Waarom en onder welke omstandigheden?
- Hoe en waar geven deze ervaringen vorm aan je huidige leven?

“Vertrouw geen kaart die je niet zelf hebt getekend”!

Gebruik een extra blad om de informatie die je tijdens je huiswerk hebt verzameld om te zetten in een visuele afbeelding of tegenkaart. Ont-houd: Een kaart hoeft er niet per se uit te zien als een gewone stratenplan of wandelkaart, maar kan verschillende vormen en kleuren aannemen!

Laat jullie kaarten zien en bespreek ze in de klas. Zie de onderstaande vragen om erachter te komen hoe jouw huidige locatie (je stad/school/ klaslokaal) zich verhoudt tot andere plaatsen in de wereld. Maak een gezamenlijke kaart die jullie individuele migratieverhalen combineert. Begin vanaf je huidige locatie om de verschillende paden samen te stellen die ieder van jullie afzonderlijk hebben getekend.

Reflectie

Wat heb je geleerd over je eigen familiege-schiedenis? Heb je nieuwe aspecten ontdekt met betrekking tot migratiegeschiedenis in jouw omgeving? Wat vind je nuttig aan de mapping tool? Waar heb je mee geworsteld?

Graphics: Simone Fass

Module 2: Mijn stad voelen – deel één

Waar gaat deze module over?

Welke plaatsen in je stad of streek zijn bijzonder betekenisvol voor jou? De hoek om je huis die niet alleen het kruispunt van twee straten markeert, maar ook de plek waar je een crois-sant hebt gedeeld met je vriend? Of waar je naar je favoriete nummer hebt geluisterd?

We associëren andere plaatsen met ongemakkelijke gevoelens, waardoor we bepaalde paden in de toekomst zelfs vermijden. Plaatsen krijgen betekenis voor ons als we er verhalen over lezen en schrijven, zowel positieve als negatieve. Gewone kaarten vertellen ons deze verhalen niet, hoewel ze belangrijke informatie geven over onze stad vanuit het perspectief van de mensen die er wonen. Deze module nodigt je uit om na te denken over de verschillende betekenissen die we hechten aan bepaalde plaatsen die verder gaan dan ruimtelijke informatie.

Waarom doe je dit?

De meeste kaarten suggereren een 'objectieve' blik op steden of andere ruimtes, waar afstanden, toegangen en functies voor iedereen hetzelfde lijken te zijn. In feite variëren de afstanden wezenlijk tussen plaatsen, net als de toegang tot bepaalde plaatsen, afhankelijk van je persoonlijke ervaringen en gevoelens met betrekking tot plaatsen. Of gewoon door hoe je jezelf identificeert of hoe je door anderen wordt waargenomen. Geografen kijken naar de verschillende ervaringen en behoeften van mensen in gedeelde ruimten.

Je hebt nodig...

... een vel papier (A4), een basiskaart per groep, een schaar en kleurpotloden.

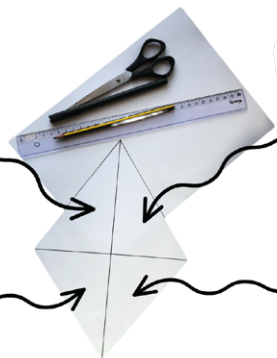
Aan de slag

- 1) Neem een paar minuten de tijd om na te denken over plaatsen in je stad. Waarom zijn bepaalde plaatsen belangrijk voor je? Kies er een uit.
- 2) Neem een vel papier, knip het uit en vul de vier hoeken in zoals aangegeven op de foto hieronder. Probeer zo nauwkeurig mogelijk te werken.
- 3) Werk samen met 5-10 van je medescholieren. Als je je er goed bij voelt, wissel dan je verhalen uit in een verhalenkring en plaats ze op de bijgeleverde kaart.

Ga verder op de volgende pagina!

Wat gebeurt er op deze plek? Wie was erbij betrokken?

Hoe ruikt deze plek? Welke geluiden hoor je?

Hoe ziet deze plek eruit? (boven, achter, rechts en links van je)

Welk gevoel roept deze plek bij je op?

*Je gedachten verzamelen in de vier hoeken van de vlieger kan helpen om een gedetailleerde herinnering van je ervaring op te roepen. Probeer het zelf!
Foto en afbeeldingen: Lea Haack*

Mijn stad voelen – deel twee

Waar gaat deze module over?

Blijf in groepen werken. Plaats je individuele verhalen op een gezamenlijke basiskaart, die de informatie die je hebt verzameld combineert. Pas de basiskaart gerust aan. Het doel is niet om exacte geografische locaties te vinden, maar om een tegenkaart van de stad te maken op basis van je eigen ervaringen. Hoe kun je de verschillende aspecten, gevoelens en ervaringen die je met de verschillende plaatsen associeert vastleggen en markeren? Je kunt tekeningen, schetsen, woorden, getallen, kleuren, enz. gebruiken.

QR 1 leidt bijvoorbeeld tot een onderzoeksproject waarin deelnemers verschillende methoden hebben toegepast om kennis te produceren over een landelijke regio in het noordoosten van Uruguay, gevisualiseerd op kaarten.

QR1
Scan deze QR-code om inspiratie op te doen uit een ander mappingproject met studenten in Uruguay!

Reflectie

Kijk nog eens naar de verhalen die je verzameld hebt en denk aan de plaatsen die ze inhouden. Bespreek het in de klas: Als je naar een nieuwe stad zou moeten verhuizen, welke plekken zou je dan als eerste opzoeken? Hoe kunnen deze plekken je 'helpen' om in de stad aan te komen en je thuis te voelen?

Onthoud: Een plek hoeft niet per se een gebouw of instelling te zijn, maar kan ook tijdelijk en open zijn, zoals een theaterproject of een rivier, bijvoorbeeld.

Iconen maken het vertellen en ordenen van verhalen makkelijker. Maak je eigen iconen overzicht. Voeg beschrijvingen, schetsen en beelden toe.

Graphics: Lea Haack gebaseerd op orangotango

Er is niet één verhaal – Het creëren van alternatieve verhalen over ergens aankomen

Het doel van deze unit is om leerlingen bewust te maken van de manieren waarop nieuwkomers en migranten worden neergezet in lokale mediadiscoursen en hoe krachtig mediabepaling is in het creëren en manifesteren van potentieel schadelijke stereotypen. Daarnaast helpt deze module leerlingen om de geconstrueerde en beperkte aard van representatie in mediaverhalen te begrijpen.

Aan het einde van deze unit kunnen leerlingen media-artikelen kritisch lezen, analyseren en vergelijken. Ze zullen een beter begrip hebben van de manieren waarop media onze perceptie van migratie vormen en hoe stereotypen worden gereproduceerd door media-outputs. Bovendien hebben de leerlingen kennis gemaakt met het concept van tegenverhalen als een manier om na te denken over alternatieve perspectieven die stereotypen contrasteren.

Overzicht van unit & bronnen

Module	Doel	Bronnen / Methoden	Duur
Module 1: Verhalen over aankomst en nieuwkomers opsporen in lokale kranten	<ul style="list-style-type: none"> Kritisch lezen van lokale kranten-artikelen die betrekking hebben op verhalen over aankomst en/of migratie bespreken Stereotiepe voorstellingen identificeren en contextualiseren 	<ul style="list-style-type: none"> Werkblad (bijgeleverd) 2-3 artikelen uit lokale/nationale kranten Individueel lezen, groeps-werk, groepsdiscussie 	60 min
Module 2: De kracht van woorden – Tegenverhalen produceren <i>Vervolgmodule, voortbouwend op vaardigheden en materiaal van module 1</i>	<ul style="list-style-type: none"> Inzicht in het aanhoudende effect van taal en representatie in mediadiscours Tegenverhalen introduceren als hulpmiddel om stereotypen in mediaproducties bloot te leggen en tegen te gaan 	<ul style="list-style-type: none"> Werkblad (bijgeleverd) 2-3 artikelen uit lokale/nationale kranten Individueel lezen, groeps-werk, groepsdiscussie 	90 min

Module Beschrijving

Module 1: Verhalen over aankomst en nieuwkomers opsporen in lokale kranten

- **Leerdoelen:** Na het voltooien van de activiteiten in module 1 zijn leerlingen in staat om media-artikelen kritisch te lezen en stereotiepe voorstellingen in media-outputs te identificeren en te contextualiseren.
- **Duur:** 60 min
- **Werkmethoden:** Individueel lezen van artikelen, bespreking van bevindingen in kleine groepjes, plenair in de klas om na te denken en te praten over artikelen.
- **Materiaal/Vorbereiding:** Selecteer, afhankelijk van de grootte van de klas, twee of drie artikelen uit een lokale of nationale krant over het onderwerp van aankomst en migratie in jouw regio/stad. Bereid de les voor door extra materiaal te verzamelen, zoals details over de krant of contextuele informatie over de inhoud van de artikelen. Je kunt een whiteboard gebruiken om gedachten en bevindingen in de klas te verzamelen. Zorg ervoor dat je aan het einde van de les genoeg tijd hebt om vragen over de context van de artikelen te beantwoorden. Denk ook na over hoe mediavoorstellingen stereotypen herhalen, vooral als de artikelen extra visuele representaties laten zien.

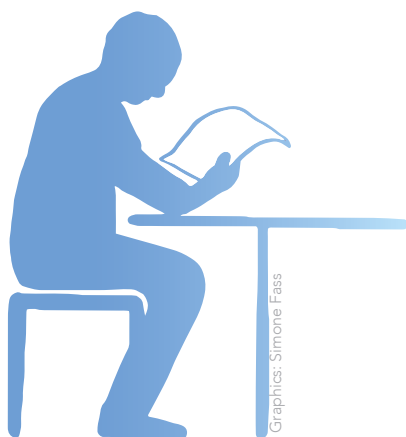
Module 2: De kracht van woorden – vraagtekens bij het enkele verhaal

- **Leerdoelen:** Aan het einde van module 2 hebben de leerlingen kennis gemaakt met het concept van tegenverhalen. Ze zijn in staat om stereotiepe voorstellingen in media-artikelen te herkennen en begrijpen hoe de woordkeuze en het kader van een artikel onze perceptie beïnvloeden.
- **Duur:** 90 min
- **Werkmethoden:** Individueel lezen van/werken met artikelen, bespreking van bevindingen in kleine groepjes, afsluitend plenum in de klas om na te denken en te praten over het concept van tegenverhalen.
- **Materiaal/Vorbereiding:** Afhankelijk van de grootte van je klas, kies twee of drie artikelen uit een lokale of nationale krant over het onderwerp van aankomst en migratie in jouw regio/stad. Het is aanbevolen om te beginnen met module 1 in deze unit, zodat je kunt voortbouwen op het kritisch lezen van artikelen dat je hebt ontwikkeld voor de eerste module. Moedig de leerlingen aan om de artikelen aandachtig te lezen en zich te concentreren op de woorden die worden gebruikt om de sfeer, de incidenten en de betrokken actoren te beschrijven. Bespreek indien nodig de bevindingen in de klas en wees bereid om aanvullende informatie te geven over de krant en de context van het artikel zelf. Nadat ze de tekst een paar keer hebben gelezen, moeten de leerlingen de tijd krijgen om de verhalen zelf te herschrijven. Probeer je leerlingen aan het einde van deze module te laten nadenken over de manier waarop representaties in nieuwsberichten gediversifieerd kunnen worden. Het doel is hier niet om een samenhangend concept te ontwikkelen, maar om leerlingen te laten nadenken over verschillende manieren van mediaberichtgeving.

Module 1: Verhalen over aankomst en nieuwkomers opsporen in lokale kranten

Waar gaat deze module over?

Is er iemand in jouw gezin die 's ochtends snel door een online krant bladert of in het weekend een krant leest? Misschien volg je het nieuws zelf? In deze module gaan we samen krantenartikelen lezen over aankomst en migratie in jouw stad. Hoe worden de verschillende mensen in beeld gebracht? En welk beeld geven de artikelen af?

Je hebt nodig...

...pennen en papier om ideeën vast te leggen en je gedachten te verzamelen: Voel je vrij om te tekenen of een mindmap te maken!

Aan de slag

Begin met het lezen van het artikel van je docent. Maak snel wat aantekeningen: Waar gaat het artikel over? Wie zijn de hoofdrolspelers? Waar speelt het verhaal zich af? Hoe voel je je na het lezen van het artikel?

Lees het artikel opnieuw, dit keer met speciale aandacht voor de woorden die worden gebruikt en de manier waarop verschillende mensen worden gekarakteriseerd en gepresenteerd. Bespreek je indrukken met je klasgenoten die hetzelfde artikel hebben gelezen. Welke beelden worden gecreëerd door de woorden? Begin na te denken over de context van het artikel: Weet je uit welke krant het komt? Verwijst het artikel naar een bepaalde gebeurtenis? Wat zijn je gevoelens na het herlezen van het artikel? Denk eraan om aantekeningen te maken om je ideeën na afloop met de rest van de klas te delen!

Kom samen in de klas en presenteer kort de inhoud van je artikel. Beschrijf waar het artikel over gaat en hoe de verschillende mensen worden weergegeven. Vergelijk de verschillende artikelen: Wat zijn de overeenkomsten en verschillen? Hoe hebben je klasgenoten zich gevoeld na het lezen van hun artikelen?

Veranderende perspectieven

Lees de artikelen een paar keer door, en stel je voor dat je een andere 'bril' opzet: Wat zou je van het artikel vinden als je bijvoorbeeld een lokale politicus was? Of je oma? Of een jongere die net zelf in de stad is aangekomen? Welke gevoelens worden bij jou opgeroepen door de woorden die in het artikel zijn gekozen om verschillende mensen te beschrijven?

Reflectie

Deze activiteit is gericht op geschreven artikelen. Maar mediabeelden worden ook gemaakt in andere formats, bijvoorbeeld video's, foto's of radiostukken. Hoe beïnvloedt dit volgens jou het verbeelden van nieuwkomers? Vergelijken: Hoe kunnen andere vormen van representatie verschillen van een geschreven tekst? Probeer de verschillende 'brillen' nog eens op te zetten.

Module 2: De kracht van woorden – Het enkele verhaal in twijfel trekken

Waar gaat deze module over?

In deze activiteit proberen we hiaten en ‘stiltes’ in media-artikelen te identificeren. Wiens verhalen worden verteld? En welke perspectieven komen aan bod? Wiens perspectieven ontbreken?

Je hebt nodig...

... pen, papier en een rustige plek om te schrijven.

Aan de slag

Lees eerst het artikel dat je van je docent hebt gekregen aandachtig door. Probeer de verschillende mensen in het artikel te identificeren. Over wie gaat het artikel? Omcirkel de woorden die je aandacht trekken. Welke woorden gebruikt de auteur om mensen of bepaalde situaties te beschrijven? Welke gevoelens roepen ze bij je op? Noteer je gedachten. Als je module 1 in deze unit hebt voltooid, kun je voortbouwen op je aantekeningen van de eerste activiteit.

Besprek het met iemand die hetzelfde artikel heeft gelezen: Welke houding, gevoelens en sfeer roept het artikel bij je op? Hoe zou je de algemene toon van het artikel omschrijven? Is het alleen informatief? Lijkt de auteur sympathiek of kritisch te staan tegenover het onderwerp? Wat zou de bedoeling van de auteur van dit artikel kunnen zijn? Is het artikel grappig, verdrietig, serieus of ironisch? Vergelijk de woorden die je hebt gevonden en waarvan je denkt dat ze bijdragen aan de toon van het artikel.

Nu ben jij aan de beurt om nieuwsreporter te worden: Probeer het verhaal zelf na te vertellen! Je kunt de toon van het artikel veranderen door woorden te veranderen. Verander negatieve woorden eens in positieve en andersom. Of je kunt proberen te beschrijven wat er is gebeurd vanuit een ander perspectief. Hoe zou een andere persoon in het verhaal, of misschien een geparkeerde auto op straat of een passerende hond het verhaal vertellen? Schrijf het nieuwe verhaal op.

Waarom doe je dit?

“Het gevolg van het enkele verhaal is dit: Het berooft mensen van hun waardigheid. Het maakt het moeilijker om onze gelijkwaardige menselijkheid te herkennen. Het benadrukt hoe we verschillen in plaats van hoe we op elkaar lijken.”
– Chimamanda Adichie, schrijver

“In ons onderzoek hebben we honderden krantenartikelen over aankomst en migratie bekeken. We ontdekten dat de verhalen die verteld worden vaak erg op elkaar lijken. Zulke gelijksoortige verhalen doen het lijken alsof er maar één verhaal is: Als iemand tot een bepaalde groep behoort, wordt hij op een bepaalde manier beschreven. Zo worden stereotypen ontwikkeld.”
– Paula, onderzoeker in Leipzig

Het enkele verhaal in twijfel trekken

Goed gedaan! Door de woorden in het artikel te veranderen of een ander perspectief in te nemen, heb je **het verhaal door elkaar gegooid en een tegenverhaal gecreëerd**. Maar wat betekent dat? Waarschijnlijk is het krantenartikel dat je hebt gelezen niet door een nieuwkomer zelf geschreven. Het geeft bepaalde beelden weer van mensen en gebeurtenissen die het perspectief van sommige hoofdrolspelers kunnen weglaten. Hoewel het misschien vooral informatief is, is het belangrijk om na te denken over de gaten in het verhaal. Tegenverhalen zijn bedoeld om leemtes en stiltes op te vullen en verhalen opnieuw te vertellen vanuit het perspectief van mensen van wie de verhalen minder zichtbaar zijn in onze samenleving. **Een echt tegenverhaal moet komen van de getroffen zelf**. Maar door krantenartikelen te lezen en te proberen het verhaal in twijfel te trekken, kunnen we verschillende perspectieven integreren en stereotypen en stiltes in een verhaal blootleggen.

Reflectie

Kun je manieren bedenken waarop het mediadis-cours en het beeld van nieuwkomers in kranten of op sociale media meer divers kan worden?

Migratie en de stad – migratiegeschiedenissen opsporen

Het doel van deze unit is om leerlingen bewust te maken van de belangrijke bijdrage die migranten aan steden hebben geleverd. Deze bijdrage wordt vaak aan het zicht onttrokken, hoewel migratie een centrale rol heeft gespeeld in de groei van steden. De oefeningen in deze unit sporen stedelijke migratiegeschiedenissen op en maken ze zichtbaar.

Aan het einde van deze unit zullen de leerlingen nieuwe inzichten hebben verworven in de migratiegeschiedenis die steden heeft gevormd, waaronder een stad dicht bij hun woonplaats. Ze zullen kritisch hebben nagedacht door zich af te vragen hoe deze geschiedenissen zichtbaar of onzichtbaar worden gemaakt. Leerlingen hebben ook secundaire bronnen onderzocht, veldonderzoek gedaan en een migratiegeschiedenis gemaakt.

Overzicht van unit & bronnen

Module	Doel	Bronnen / Methoden	Duur
Module 1: Migratiegeschiedenissen vergelijken	<ul style="list-style-type: none"> • Leerlingen bewuster maken van de bijdragen van migranten aan steden door twee casestudies te vergelijken • Leer over de redenen achter migratie, lokale reacties op nieuwkomers en de impact die migranten hebben gehad door hun dagelijkse activiteiten in de steden. • Leerlingen ontwikkelen vaardigheden om hedendaagse migratiegeschiedenissen te onderzoeken 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkblad (bijgeleverd) • Vijf gekleurde pennen • Twee casestudies (bijgeleverd) in de klas • Zelfstandig werken in groepen van twee 	60 min in de klas
Module 2: Migratiegeschiedenissen opsporen <i>Vervolgmodule, voortbouwend op vaardigheden en ma- teriaal van module 1</i>	<ul style="list-style-type: none"> • Leren over de mogelijkheden en moeilijkheden van het onderzoeken en zichtbaar maken van migratiegeschiedenissen • Onderzoeksvaardigheden ontwikkelen voor het opsporen en analyseren van historisch materiaal door middel van secundair onderzoek en 'eigen' veldonderzoek • Collages of modellen maken van migratiegeschiedenissen 	<ul style="list-style-type: none"> • Werkblad (bijgeleverd) • Blocnotes en pennen • Camera's/cameratelefoon • Bibliotheekkaarten en/of entreegelden • Museum plattegronden • Geld voor scans/fotokopieën • Toegang tot een computer of smartphone voor online onderzoek • Kaarten voor de excursie • Risicobeoordeling voor de excursie • Foto's, scans, informatiekaders en citaten uitgeprint • Gerecyclede materialen, voor het maken van een model • Spelden en ruimte om de tentoonstelling op te hangen • Groepsonderzoek en discussies 	4 x 90 min sessies in de klas + 2 halve dagen voor onderzoek; optioneel: extra tijd om de tentoonstelling te presenteren

Module Beschrijving

Module 1: Verhalen over aankomst en nieuwkomers opsporen in lokale kranten

- **Leerdoelen:** Het doel van deze oefening is om leerlingen bewuster te maken van de bijdragen die migranten aan steden hebben geleverd door twee casestudy's te vergelijken. Leerlingen leren over redenen voor migratie, lokale reacties op nieuwkomers en de impact die migranten hebben gehad door hun dagelijkse activiteiten in de steden. De module ontwikkelt de onderzoeksvaardigheden van leerlingen door te bespreken hoe migratiegeschiedenissen vandaag de dag opgespoord kunnen worden.
- **Duur:** 60 minuten in de klas (40 minuten leestijd – 20 minuten per tekst en 20 minuten afronding/reflectie)
- **Werkmethoden:** Leerlingen werken eerst alleen en vergelijken dan hun aantekeningen met die van een andere leerling. Ze beantwoorden vragen over de twee casestudies en markeren relevante delen van de tekst in kleur.
- **Materiaal/Vorbereiding:** Bereid de leerlingen voor op deze taak door te vragen wat ze weten over het verband tussen migratie en de ontwikkeling van steden. Vraag welke bijdragen nieuwkomers in de loop der tijd hebben geleverd aan de groei van steden. Geef dan een korte introductie tot de twee casestudiesteden, misschien door ze op een kaart te laten zien en een korte video over de steden vandaag. Voordat je de leerlingen vraagt om de twee verhalen te lezen en de vragen te beantwoorden, leg je uit dat onze verhalen over het verleden afhankelijk zijn van de materialen waar we vandaag de dag toegang toe hebben en van onze interesses en perspectieven.

Module 2: Migratiegeschiedenissen opsporen

- **Leerdoelen:** Aan het einde van deze project-gebaseerde module hebben leerlingen hun eigen secundaire en primaire onderzoek naar migratiegeschiedenissen uitgevoerd en collages of modellen gemaakt. Leerlingen leren hoe ze materiaal uit verschillende bronnen kunnen openen, verzamelen en analyseren. Ze zullen hun eigen weergave van migratiegeschiedenissen produceren. Via dit proces zullen ze leren over de mogelijkheden en moeilijkheden van het produceren van verslagen uit het verleden die migratiegeschiedenissen zichtbaar maken.
- **Duur:** Deze module kun je het beste over meerdere dagen uitvoeren, bijvoorbeeld als onderdeel van een projectweek. Begin met een voorbereidingssessie van 90 minuten in de klas, gevolgd door twee halve dagen voor een bibliotheek- of museumbezoek en een excursie in de stad. Daarna zijn er nog drie sessies van 90 minuten nodig om het materiaal te verzamelen en de collages of modellen in de klas te maken. Plan ongeveer twee uur extra voorbereiding en tijd voor zelfstandig leren per leerling. Je kunt de duur verkorten door een of twee van de onderzoeksstappen over te slaan, of de bezoeken en excursie op één dag uit te voeren.
- **Werkmethoden:** Leerlingen doen ervaring op met het werken met secundaire bronnen door het onderzoeken, vergelijken en analyseren van informatie uit een bibliotheek, archief, museum, tentoonstelling en online. Ze voeren veldonderzoek uit en produceren uiteindelijke collages of modellen die als basis kunnen dienen voor een tentoonstelling en van verdere reflecties.

-
-
- **Materiaal/Vorbereiding:** Leerlingen hebben schriften, pennen en camera's/cameratelefoons nodig, evenals toegang tot een bibliotheek, archief, museum of tentoonstelling, misschien geld om scans of fotokopieën te betalen, toegang tot internet en kaarten van de delen van de stad die ze tijdens de stedelijke excursie zullen bezoeken. Controleer vooraf of er toestemming nodig is en maak zorgvuldig risicobeoordelingen voor de excursies. Creatieve materialen, werkruimte en een locatie om de collages of modellen op te hangen zijn ook nodig.

Module 1: Migratiegeschiedenissen vergelijken – deel één

Waar gaat deze module over?

Denk aan een stad die je goed kent. Heb je je ooit afgevraagd wie deze stad heeft gemaakt tot wat ze nu is? Wie bouwde de huizen, winkels, markten, straten, gemeentelijke gebouwen, bedrijven, scholen, ziekenhuizen, monumenten enzovoort? Waar kwamen die mensen vandaan? Zijn ze in de stad gebleven? En zo niet, waar zijn ze dan naartoe gegaan?

Misschien heb je gebouwen gezien die symbolen dragen die je niet begrijpt. Of misschien heb je je afgevraagd hoe een markt of straat er jaren geleden uitzag en aanvoelde. Wie heeft elkaar daar ontmoet? Hoe spraken ze met elkaar? Hoe verdienden ze de kost? En waar leerden ze hun vak? Welke religies hadden ze? Waar gingen ze naar toe om te aanbidden? Wat aten ze graag? Hoe vierden ze feestdagen?

In deze oefening bekijken we twee Europese steden om meer te weten te komen over waarom mensen daarheen migreerden, hoe ze werden ontvangen door degenen die er al woonden en welke gevolgen ze hadden. Vervolgens zullen we ons afvragen hoe de verhalen van deze mensen vandaag de dag onderzocht kunnen worden.

Aan de slag

Lees eerst de twee voorbeelden van migratiegeschiedenis van de steden Newcastle (Groot-Brittannië) en Leipzig (Duitsland). Markeer in verschillende kleuren alle delen in de tekst die je iets vertellen over:

1. de groepen mensen die naar de steden migreerden
2. waar ze vandaan kwamen
3. welke beroepen of activiteiten ze uitoefenden
4. welke religies ze volgden en waar ze hun geloof beoefende
5. hoe ze door anderen werden behandeld

Vergelijk je aantekeningen met die van een andere leerling als je klaar bent. Vraag het elkaar:

- Hoe denk je dat het leven was voor de mensen beschreven in de twee teksten?
- Wat is vergelijkbaar en wat is anders tussen de twee verhalen?
- Wat zouden de redenen kunnen zijn voor deze overeenkomsten en verschillen?

Je hebt nodig...

... vijf gekleurde pennen, potloden of tekst-markers

Ga verder op de volgende pagina!

Module 1: Migratiegeschiedenissen vergelijken – deel twee

Migratiegeschiedenis van de stad Newcastle

Stedelijke economische groei wordt consequent gevolgd en aangedreven door immigratie. Het verhaal van Tyneside, Newcastle, is geen uitzondering. In de negentiende eeuw was het gebied de thuisbasis van een van de meest geavanceerde scheepsbouwindustriën ter wereld. Het trok grote aantallen Schotten aan, vooral uit het grensgebied, om zich in Newcastle te vestigen en er te werken. Migratie naar Tyneside is echter nooit uitsluitend een economische onderneming geweest. De migratiegeschiedenis van Tyneside is gevuld met verslagen van humanitaire tragedie, met het verhaal van de Joodse bevolking van Newcastle en Gateshead als een kristalhelder voorbeeld.

Eerst moet de ironie worden erkend waarmee de migratiegeschiedenis van Tyneside begint – een muur die juist is ontworpen om immigratie te voorkomen. Hoewel de Romeinen Groot-Brittannië voor het eerst binnenvielen in 43 na Chr., betekende de geleidelijke voortgang van de bezetting dat de verovering pas rond het jaar 80 na Chr. het gebied bereikte dat we nu Tyneside noemen. Keizer Hadrianus gaf in 122 n.Chr. opdracht tot de bouw van zijn beroemde muur als strategisch verdedigingswerk om ongewenste Pictische invasies op hun grondgebied te voorkomen. Na het vertrek van de Romeinen waren de Angelen uit het huidige Deens-Duitse grensgebied de volgende migranten die aan het begin van de zesde eeuw naar Tyneside kwamen. Na de Normandische invasie van Willem de Veroveraar in 1066, de stad bezweek in 1069 aan de 'Harrying of the North' - een strafexpeditie van de Normandische legers. Na het vrijwel volledig verwoesting door Odo van Bayeux op bevel van de nieuwe koning, werd er een nieuw kasteel voor in de plaats gebouwd, vandaar de hedendaagse naam.

In Normandisch Engeland werd Tyneside een grensgebied om de noorderburen, of zoals ze nu werden genoemd, de Schotten, buiten de deur te houden. In de daaropvolgende zes eeuwen was Newcastle de belangrijkste nederzetting in aanhoudende grensoorlogen met Schotland. De unie van de Schotse en Engelse kronen in 1603 betekende in dit opzicht een keerpunt. De steenkoolwinning in de omgeving van Newcastle lijkt in de eerste helft van de 17e eeuw grote aantallen migranten uit Schotland te hebben aangetrokken. En de Acts of Union tussen Engeland en Schotland van 1707 leidden tot verdere arbeidsmigratie vanuit Schotland naar de stad. Vanaf de zeventiende eeuw maakten de meeste Schotse immigranten van Newcastle hun vaste woonplaats in plaats van een tijdelijke, seizoensgebonden migratieplaats.

In de geschiedenis van Tyneside is de Schots migratie het langst aanhoudend geweest. Maar halverwege de negentiende eeuw brak in Ierland tussen 1845 en 1849 de Grote Hongersnood uit. Deze humanitaire tragedie was misschien wel het begin van de hedendaagse associatie van Newcastle als City of Sanctuary. De vernietiging van de aardappelooft door de ziekte een verwoestende impact op de Ierse bevolking, vanwege een grote afhankelijkheid van één enkele aardappelvariëteit in combinatie met de sociaaleconomische problemen veroorzaakt door de Britse overheersing van Ierland. De massale hongersnood, waarbij een miljoen mensen omkwamen, leidde ertoe dat nog eens een miljoen mensen als vluchteling wegtrok, waarvan een groot deel naar Groot-Brittannië vluchtte. Duizenden Ierse vluchtelingen maakten de lange reis naar Newcastle upon Tyne, dat toen de op drie na grootste Ierse bevolking in Engeland had, na Lancashire, Londen en Yorkshire. De volkstelling van 1851 telde 7.124 geregistreerde Ieren in Newcastle, wat neerkomt op 31% van de niet-Engels geboren bevolking van de stad.

Aan het begin van de jaren 1870 was er een 'echte Ierse middenklasse' ontstaan. MacRaild (1999) schatte dat de stad had 400 Ierse zakenlieden en "ongeveer 4000 geschoolde ambachtslieden". De Ierse bevolking vormde bijna de helft van de 23.000 inwoners van de stadswijken Walker, Wallsend en Howdon. De welvaartsgroei van de Ierse gemeenschap in de twintig jaar na de Grote Hongersnood was opmerkelijk. De levensomstandigheden waren over het algemeen beter voor in Ierland geboren mensen dan voor alle anderen.

In het midden van de negentiende eeuw vestigde zich ook de Joodse bevolking van Tyneside. De

Module 1: Migratiegeschiedenissen vergelijken – deel drie

Migratiegeschiedenis van de stad Newcastle

Joodse gemeenschap groeide snel. Een klein aantal Sefardische Joden uit Altare was aangekomen in 1684 om glasblazerijen op te richten. Maar een kleine gemeenschap van negen families in 1830 wordt gezien als de eerste groep van hedendaagse Joodse migranten, gevestigd in de westkant van Newcastle. Copsey (2002) schrijft dat de eerste synagoge in de stad binnen tien jaar na 1830 werd gebouwd, ondanks het kleine aantal inwoners. De Joodse inwoners van Newcastle waren op dat moment grotendeels afkomstig uit Duitsland. Tijdens de halve eeuw na de oprichting van de gemeenschap was er een aanzienlijke sociale mobiliteit. Immigranten van de tweede generatie gingen in de industrie werken, wat een 'klim' naar de middenklasse betekende. Deze welvaart was zo groot dat veel Joden uit Newcastle van de westkant naar Jesmond migreerden - een van de rijkste gebieden van de stad (Flint Ashery, 2020, p.63).

Nieuwe groepen Joodse migranten arriveerden in Newcastle als vluchtelingen van de Russische pogroms die volgden op de moord op tsaar Alexander II van Rusland in 1881. Terwijl de meeste Joden Rusland verlieten voor de Verenigde Staten, werd ook het Verenigd Koninkrijk het thuisland voor velen. Tussen 1880 en 1900 verdrievoudigde de Joodse gemeenschap van Newcastle. Het piekte op 3.500 individuen in 1930.

Naast de afschuwelijke discriminatie door de inwoners van Newcastle, zorgden de spanningen tussen de bestaande Joodse gemeenschap en de nieuwkomers ervoor dat velen van hen Newcastle verlieten - over de rivier naar Gateshead. Dit was het begin van de vestiging van een ultraorthodoxe of 'Haredi' Joodse gemeenschap aan de overkant van de rivier de Tyne. De Haredi Joodse gemeenschap van Gateshead was gevestigd "op het belang van geografische isolatie en het (her)creëren van een shtetl-achtig leven vrij van immoraliteit en godslastering van de stedelijke sfeer". En dus in direct contrast met de joodse gemeenschap van Newcastle in het midden van de negentiende eeuw, die vooral assimilatie en sociale acceptatie nastreefden (Flint Ashery, 2020, p.66). De Academie die in 1929 in Gateshead werd opgericht was zo succesvol dat de stad al snel een "internationale reputatie kreeg als de Joodse universiteitsstad van Europa", gestimuleerd door de komst van Duitse Joden die gedwongen waren te vluchten uit "centra van Joods leren zoals Frankfurt en Neurenberg". Zo'n 600 studenten doorliepen de academie in de jaren voor de Tweede Wereldoorlog.

De opkomst van nazi-Duitsland van Adolf Hitler was verantwoordelijk voor de volgende grote migratiegolf van Joden naar Newcastle. In 1939 kwam de MS Pudlinski aan in Newcastle vanuit Polen. Het werd onthaald met een openlijk ongastvrije houding van de regering tegenover mensen die de Holocaust ontvluchtten. Het schip had 170 vluchtelingen aan boord, van wie velen Joods waren. Maar door deze nieuwkomers als een financiële last te beschouwen, werd de verantwoordelijkheid voor de zorg voor deze mensen doorgeschoven naar de Joodse gemeenschap zelf. Tom Vickers (2012) merkt op dat veel van deze vluchtelingen minder dan een jaar in Newcastle bleven voordat ze naar Londen, Amerika en Palestina vertrokken.

Het Britse imperialisme droeg ook bij aan de immigratie naar het gebied, met name South Shields. Hoewel de kuststad de locatie was van een kleine aantal migranten uit Griekenland, Hong Kong, Denemarken en elders, hadden de Jemenitische moslims de grootste sociale en economische impact, vooral na WO I. In 1921 waren de Jemenitische zeelieden van South Shields waarschijnlijk de grootste moslimgemeenschap in Groot-Brittannië. Cijfers variëren, maar men denkt dat er op het hoogtepunt van de gemeenschap tussen de 2.000 en 4.000 Jemenitische inwoners waren. Mohammed Seddon (2014, p.92) merkt op dat deze aantallen "niet onopgemerkt bleven bij de lokale pers, die al snel haar bezorgdheid uitsprak over de ongewoon grote aantallen 'Arabische zeelieden' die zich in hun midden vestigden". De Jemenitische arbeiders in South Shields werden voortdurend bedreigd met deportatie als ze de Britse staat om steun zouden vragen. En ze werden ook gediscrimineerd door de vakbonden waar ze lid van waren.

Module 1: Migratiegeschiedenissen vergelijken – deel vier**Migratiegeschiedenis van de stad Newcastle****Referenties**

Copsey, N: Anti-semitism and the Jewish community of Newcastle-upon-Tyne. *Immigrants & Minorities*, 21(3), pp.52–69, 2002.

Flint Ashery, S: *Spatial Behavior in Haredi Jewish Communities in Great Britain*. 1ste. ed. The Urban Book Series. [online] Cham: Springer International Publishing, 2020. Beschikbaar op: <https://doi.org/10.1007/978-3-030-25858-0> [Accessed 10 Dec. 2020]

MacRaild, D M: *Irish Migrants in Modern Britain, 1750-1922. Social History in Perspective*. New York: St Martin's Press, 1999.

Seddon, M S: *The Last of the Lascars: Yemeni Muslims in Britain 1836-2012* by Mohammed Siddique Seddon. [online] Markfield: Kube Publishing, 2014. Available at: https://issuu.com/kube_publishing/docs/the_last_of_the_lascars_by_dr_seddo [Accessed 8 Dec. 2020].

Vickers, T: *Refugees, capitalism and the British state: implications for social workers, volunteers and activists*. Farnham; Burlington, VT: Ashgate, 2012.

Module 1: Migratiegeschiedenissen vergelijken – deel vier

Migratiegeschiedenis van de stad Leipzig

De stad Leipzig werd in de 16e eeuw een belangrijke handelsstad door haar ligging op het kruispunt van twee belangrijke handelsroutes: de 'Via Regia' en de 'Via Imperii'. Drie keer per jaar kwamen duizenden buitenlandse handelaren naar de stad voor de beurzen.

Dit was echter niet de enige reden voor buitenlanders om naar Leipzig te komen. De uitgeverijen die in Leipzig ontstonden, trokken Griekse en andere buitenlandse handelaars aan om zich in de stad te vestigen. In 1743 werd hier de eerste Griekse kapel in Duitsland gebouwd.

Een andere ontwikkeling die aanzienlijk bijdroeg aan de internationalisering van Leipzig was de oprichting van een universiteit in 1409, de op één na oudste van Duitsland. Het trok studenten van over de hele wereld aan, omdat de universiteit studenten uit bepaalde landen stimuleerde om in Leipzig te studeren. Ze kwamen uit Azië, Oost-Europa en Amerika. Katholieke studenten uit Zuid-Duitsland en Oostenrijk profiteerden van de religieuze tolerantie aan de universiteit.

Nederlandse en Rijnlandse kooplieden die de contrareformatie in 1600 ontvluchtten vestigden zich ook in de stad. Later kwamen ook Franse hugenoten erbij. Terwijl ze in sommige andere delen van Duitsland privileges kregen om hen aan te trekken, werden ze in Leipzig geconfronteerd met afwijzing en verzet van luthers-protestantse stadsgenoten.

Aan het einde van de 18e eeuw bracht de Poolse Deling vluchtelingen uit Polen naar de stad, die eveneens te maken kregen met vooroordelen en afwijzing. Tot de Poolse bezoekers en inwoners van de stad behoorden kooplieden tijdens handelsbeurzen, aristocratische en burgerlijke families wier zonen de universiteit van de stad bezochten, Poolse intellectuelen en kunstenaars die na de Poolse Opstand in 1830 naar Leipzig waren gekomen, en enkele duizenden oogstarbeiders. In vergelijking met migranten uit Oostenrijk of Rusland werden Poolse arbeiders bijvoorbeeld behandeld met een bijzonder streng immigratiebeleid, dat hen ervan weerhield om zich permanent in de stad te vestigen.

Om tegemoet te komen aan de verschillende religieuze behoeften van handelaren en in het buitenland geboren inwoners, werd er tussen 1845 en 1847 de eerste katholieke gebouw na de reformatie gebouwd. In 1885 werd er een Anglicaanse/Methodistische kerk ingewijd en in 1813 werd er een herdenkingskerk gebouwd voor de orthodoxe Russen die waren gesneuveld in de 'Volkerslag'.

Onder de kooplieden uit Polen en Rusland bevonden zich ook Joodse handelaren, die dus een aanzienlijke invloed hadden op de vroege economische ontwikkeling van de stad. Met uitzondering van deze tijdelijke bezoekers aan Leipzig, leden Joodse mensen echter eeuwenlang onder discriminatie en verboden. Joodse families werden halverwege de 14e eeuw uit de stad verdreven en mochten zich er tot in de 19e eeuw niet meer vestigen. Vanaf dat moment is er geen teken van een Joodse aanwezigheid in de stad tot het eerste 30 jaar van de 19e eeuw. Ongeveer 30 Joodse mensen ('Schutzjuden') woonden op dat moment in de stad, zonder toestemming om een gemeenschap te stichten, religieuze diensten te vieren, vakmanschap te leren of onroerend goed te kopen. In 1704 werden religieuze vieringen verboden en Joden mochten tot 1752 niet naar de universiteit. Het Joodse leven in Leipzig werd ook beïnvloed door spanningen tussen hervormingsgezinde Joden die er woonden en tijdelijke bezoekers uit Oost-Europa die voor de handelsbeurzen kwamen. Deze 'beursjoden' met hun zionistische oriëntatie waren 'vreemden' voor de lokale Joodse gemeenschap die sociaal geïntegreerd was in de stad, inclusief nauwe contacten met christelijke families.

In de 19e eeuw nam de immigratie voortdurend toe. De industriële ontwikkeling trok veel buitenlandse arbeidskrachten aan. In 1871 was meer dan 25% van de plaatselijke bevolking van buitenlandse afkomst. Migrantenvormden een groot deel van de beroepsbevolking in de landbouw, industrie

Module 1: Migratiegeschiedenissen vergelijken – deel vijf

Migratiegeschiedenis van de stad Leipzig

en bouw. Ze leefden vaak in slechte omstandigheden, zoals overbevolkte en afgelegen woningen, wat de vooroordelen tegen hen versterkte. De verblijfsrechten van arbeidsmigranten waren volledig gekoppeld aan de economische belangen van de stad.

Maar het was ook in de tijd van de industrialisatie dat de 'hoogtijdagen' van het Joodse leven in Leipzig begonnen. Tussen 1835 en 1875 groeide de Joodse bevolking van 80 mensen naar 2.500. De omstandigheden veranderden aanzienlijk. In 1855 werd er een synagoge ingewijd en in 1868 werd er formele gelijkheid ingevoerd. Tot 1910 steeg het aantal Joden in de stad zelfs tot 10.000, voornamelijk door de immigratie van Oost-Europese Joden die de pogroms ontvluchtten. Na de Eerste Wereldoorlog werd de Joodse gemeenschap in Leipzig de op vijf na grootste gemeenschap in Duitsland. Er werd een nieuwe begraafplaats en een ziekenhuis gebouwd.

Het jaar 1933 markeerde de opkomst van de Nationaal Socialistische Partij onder Adolf Hitler in Duitsland. De rassenwetten van Neurenberg werden van kracht in 1935 en in november 1938 werden in het hele land hevige pogroms uitgevoerd waarbij Joodse bedrijven, winkels, woningen, synagogen en andere culturele en religieuze plaatsen werden aangevallen. In Leipzig werden na pogroms en boycots van Joodse winkels 15.000 vrouwen, mannen en kinderen gedeporteerd. Tussen de 6.000 en 8.000 Joodse mensen uit Leipzig stierven in de Holocaust.

Dwangarbeid was ook een zeer problematische kwestie in Leipzig tijdens de Tweede Wereldoorlog. De wapenindustrie ontsproot hier en tegen 1945 werkten in totaal 100.000 mannen en vrouwen uit heel Europa als dwangarbeiders en buitenlandse arbeiders, krijgsgevangenen en gevangenen van concentratiekampen in de wapenindustrie van de stad (Fleckenwirth, Horn und Kurzweg 2004).

Direct na de oorlog kwamen ongeveer 28.000 vluchtelingen en ontheemden uit Oost-Pruisen en Silezië, zowel als geëvacueerde mensen uit westelijke regio's, naar de stad. Binnen de volgende twee jaar steeg het aantal van deze 'verdrevenen' tot 73.000.

Referenties

Bünz, Enno; Döring, Detlef; von Hehl, Ulrich; Schötz, Susanne (Hg.): Geschichte der Stadt Leipzig. Leipzig Universitätsverlag, 2019.

Fleckenwirth, Thomas; Horn, Birgit; Kurzweg, Christian: Fremd- und Zwangsarbeit im Raum Leipzig 1939-1945, Leipziger Kalender Sonderband 2004/1

Thüsing, Andreas (Hg.): 'Umsiedler' in Sachsen. Aufnahme und Integration von Flüchtlingen und Vertriebenen 1945-1952.

Reflectie

Historische beschrijvingen kunnen nooit volledig zijn. We vertrouwen op de documenten die tot op de dag van vandaag bewaard zijn gebleven. Omdat mensen hun eigen verhalen niet meer kunnen vertellen, worden ze ook beïnvloed door de perspectieven van degenen die de beschrijvingen hebben onderzocht en geschreven. Daarom is het belangrijk dat we ons afvragen welke aspecten er mogelijk ontbreken in de beschrijvingen, en waarom. Als je naar de twee voorbeelden kijkt, wiens verhalen ontbreken er dan in? En waarom? Waar had je nog meer over willen leren? Welke bronnen kun je gebruiken om meer te weten te komen? Wiens verhalen zijn misschien moeilijk te vertellen omdat er niet genoeg documenten of gegevens zijn?

Module 2: Migratiegeschiedenis opsporen – deel één

Waar gaat deze module over?

In deze module onderzoek je verhalen over migratie naar je eigen stad of naar een stad die je goed kent. Je gaat op zoek naar materiaal over migratie in lokale musea, archieven of bibliotheken en maakt een collage om te laten zien hoe het leven was voor de mensen van wie je de verhalen hebt onderzocht. Je kunt ook op zoek gaan naar materiaal op geschiedeniswebsites of lokale YouTube-kanalen. Daarnaast verzamel je foto's, kaarten, films en archiefstukken zoals brieven of rekeningen, als aanvulling op wat je in boeken of online kunt vinden.

Waarom doe je dit?

Tekens van migratie die we om ons heen vinden in openbare ruimtes zijn niet altijd gemakkelijk te lezen en te begrijpen. Ze praten niet voor zichzelf, dus is het vaak nodig om meer informatie te zoeken, bijvoorbeeld in musea, bibliotheken, archieven of online.

In ons eigen onderzoek verwachtten we veel informatie te vinden in lokale historische musea en openbare bibliotheken. Dit was echter niet altijd het geval. We hebben heel wat tijd moeten besteden aan het zoeken naar informatie op verschillende plaatsen. Dat maakte ons bewust van de moeilijkheden, maar ook van het belang om een completer beeld van migratiegeschiedenissen te creëren, zodat ze zichtbaarder worden.

Aan de slag

In deze module kun je het beste samenwerken in groepen van 3-4 leerlingen, en verdeel je sommige taken onder elkaar. Begin met een discussie over de historische periodes waarin nieuwe migrantengroepen arriveerden en bijdroegen aan de groei van de stad van je keuze. Bedenk hoe je informatie kunt vinden over de migratiegeschiedenis van je stad. Dit kunnen borden zijn, die je in de openbare ruimte zelf kunt vinden, of materialen in een bibliotheek, een museum, een lokaal historisch archief of verschillende online bronnen, waaronder archief films op YouTube.

Bepaal wie waar op zoek gaat naar bewijs van migratie en hoe je gaat registreren wat je vindt. Sommigen van jullie kunnen samen een **plaatselijk museum** bezoeken, terwijl andere groepsleden een plaatselijke **bibliotheek of archief** bezoeken. Zoek voordat je gaat online naar informatie over de tentoonstellingen en materialen die het museum of de bibliotheek bezit. Er

kunnen ook speciale tentoonstellingen zijn en bibliotheken hebben meestal een online catalogus waar je materialen kunt zoeken voordat je gaat. Later kun je ook online op zoek gaan naar materiaal.

Als je je onderzoek in de bibliotheek, het museum en/of online hebt afgerond, plan en voer dan een **excursie** uit om meer informatie te verzamelen en een indruk te krijgen van de locaties die in de bibliotheek, het museum en het archiefmateriaal werden genoemd.

Besprek na deze stappen wat je hebt gevonden en beslis welke materialen in een uiteindelijke **collage moeten worden opgenomen**. Misschien wil je een tentoonstelling organiseren en contact opnemen met je plaatselijke bibliotheek, museum of archief om te zien of ze je bevindingen en materialen in hun collecties willen opnemen.

Ga verder op de volgende pagina!

Module 2: Migratiegeschiedenis opsporen – deel twee

Aan de slag

Stap 1: Achtergrondonderzoek in een bibliotheek, archief, museum of tentoonstelling:

Groep 1: Bibliotheek of archiefonderzoek

- 1) Zoek in de catalogus van de bibliotheek of het archief. Noteer de titels en locaties van relevante boeken, tijdschriften of zelfs films en andere documenten. Dit kunnen algemene lokale geschiedenisboeken zijn, die je dan moet doorbladeren om informatie over migratie naar jouw stad te vinden.
- 2) Zoek in de bibliotheek of het archief naar de materialen die je in de catalogus hebt gevonden of vraag om toegang. Soms moet je wachten tot het personeel de documenten heeft opgehaald en aan je overhandigd. Er kan een speciale leeszaal zijn, waar je de publicaties of documenten kunt doorbladeren. Je kunt ze misschien niet meenemen.
- 3) Noteer de belangrijkste feiten over migratie en beschrijf hoe het leven was voor migranten in jouw stad. Als het mag, vraag dan om relevante delen en afbeeldingen te scannen, kopiëren of fotograferen.
- 4) Denk na over de feiten die je hebt kunnen vinden en over de verhalen die worden verteld. Hoeveel kun je te weten komen over migratie van en naar je stad? Wiens verhalen worden verteld en wiens verhalen ontbreken? In veel delen van Europa groeiden steden aanzienlijk tijdens het tijdperk van de industrialisatie. Waar kwamen die mensen vandaan? Waar zijn ze gebleven? Hoe hebben zij bijgedragen aan de stad zoals die nu is?

Groep 2: Museum- of tentoonstellingsonderzoek

- 1) Bezoek een plaatselijk (geschiedenis)museum of tentoonstelling om na te gaan of en hoe displays over migratie daar deel uitmaken van het vertellen van de geschiedenis.
- 2) Gebruik de plattegrond om interessante tentoonstellingen of beschrijvingen te noteren.
- 3) Doe mee aan een rondleiding door het museum aan de hand van de plattegrond. Noteer welke tentoonstellingen je iets vertellen over migratie naar de stad en waar deze tentoonstellingen zich bevinden in het museum of de tentoonstelling. Geef elke tentoonstelling een nummer. Als het mag, maak foto's van de tentoonstelling en van eventueel begeleidend materiaal, zoals een beschrijving.
- 4) Maak aantekeningen bij de tentoonstellingen die je het meest interessant vindt of die je emotioneel raken. Wat vind je interessant? Welke emoties roept de tentoonstelling bij je op? En waarom?
- 5) Vergelijk in de klas je aantekeningen, foto's en gemarkeerde plattegronden. Verzamel je bevindingen door ze allemaal in te voegen op een nieuwe plattegrond die alle tentoonstellingsstukken die je hebt gevonden samen laat zien. Je kunt ook proberen in te schatten welk percentage van alle tentoongestelde stukken in het museum of de tentoonstellingsruimte informatie over migratie bevatte. Hoe verhoudt dit zich tot de totale informatie die je hebt gekregen?
- 6) Denk na over de feiten die je hebt kunnen vinden en over de verhalen die worden verteld. Hoeveel kun je te weten komen over migratie van en naar je stad? Wiens verhalen worden verteld en wiens verhalen ontbreken? In veel delen van Europa groeiden steden aanzienlijk tijdens het tijdperk van de industrialisatie. Waar kwamen die mensen vandaan? Waar zijn ze gebleven? Hoe hebben zij bijgedragen aan de stad zoals die nu is?

Module 2: Migratiegeschiedenissen opsporen – deel drie

Volgende stappen

Stap 2: Online onderzoek

Kijk of er nuttig online materiaal is, bijvoorbeeld op lokale geschiedenis websites of op YouTube, waar je misschien oudere films over je stad en interviews met buurtbewoners uit verschillende tijdsperiodes kunt vinden. Noteer alle verdere informatie over het leven van migranten in jouw stad. Als je interviews of verhalen online vindt, schrijf dan alle citaten op die je een inzicht geven in hoe het leven was voor nieuwkomers in jouw stad op verschillende tijdstippen.

Stap 3: Excursie

Maak een excursie door delen van je stad of het stadscentrum, maak foto's en noteer je observaties op een kaart. Welke tekenen van migratiegeschiedenis vind je bijvoorbeeld in standbeelden, straatnamen of de architectuur van gebouwen? Misschien wil je ook een velddagboek bijhouden. Of beschrijvingen noteren aan de kaart.

Stap 4: Collage en discussie in de klas

Beschrijf wat je hebt gevonden en deel je materialen binnen je groep. Maak dan een collage van je aantekeningen, schetsen, hertekende afbeeldingen en misschien foto's waarin je uitlegt welke bijdragen migranten aan je stad hebben geleverd en hoe hun leven eruitzag. Je kunt ook een model van de stad bouwen dat laat zien waar en hoe migranten aankwamen, woonden, werkten, hun geloof uitoefenden of feest vierden.

Ga verder op de volgende pagina!

Module 2: Migratiegeschiedenissen opsporen – deel vier

Je hebt nodig...

...voor het bezoek aan je plaatselijke bibliotheek:

- notitieboek
- pen
- camera of cameratelefoon
- lidmaatschapskaart, als je iets wilt lenen
- geld voor scans en fotokopieën

Opmerking: Het is mogelijk dat je geen foto's mag maken. Maak in dat geval aantekeningen en misschien wat schetsen op een stuk papier. Je hoeft geen kunstenaar te zijn om dit te doen! Het is gewoon voor je eigen administratie, zodat je je kunt herinneren wat je hebt gezien. Misschien kan iemand in je groep heel goed tekenen en een afbeelding maken van je schets voor de collage later.

Meestal moet je speciale toestemming krijgen om documenten of objecten uit een archief te bekijken. Misschien moet je een leerkracht of ouder vragen om met je mee te gaan. In elk geval is het belangrijk dat je heel goed zorgt voor de dingen waar je naar kijkt. Als ze beschadigd raken, kunnen ze niet gemakkelijk worden vervangen of gerepareerd.

...voor het museumbezoek:

- notitieboek
- pen
- camera of cameratelefoon

Opmerking: Vraag eerst toestemming om foto's te maken. Meestal is het niet toegestaan om een flits te gebruiken, omdat deze de tentoongestelde objecten kan beschadigen.

...voor de excursie:

- kaart
- notitieboek
- pen
- camera

Opmerking: Als je foto's maakt van mensen, zorg er dan voor dat ze niet geïdentificeerd kunnen worden (vermijd bijvoorbeeld gezichten) of vraag eerst om toestemming.

...voor de collage:

- een plek met grote tafels waaraan je kunt werken
- een groot stuk papier of karton
- jouw verzamelde notities, schetsen, tekeningen en foto's
- misschien een beetje gekleurd papier
- schaar
- kleurstiften
- lijm
- een bord of muur om je werk op te hangen

Als je liever een model maakt:

- boetseerlei, gerecycled materiaal (dozen, blikjes, flessendoppen enz.)
- karton of multiplex om je model op te bevestigen
- een tafel om je werk tentoon te stellen

Ga verder op de volgende pagina!

Module 2: Migratiegeschiedenissen opsporen – deel vijf

Reflectie

Nu je klaar bent met je onderzoek en de collages of modellen, kijk je naar het materiaal dat je hebt verzameld en stel je vragen:

- Wiens verhalen kon je vinden? En wiens niet?
- Waarom kon je sommige materialen wel vinden en andere niet?
- Welke materialen heb je nodig om de afbeelding af te maken?

Bespreek vervolgens wat er gedaan kan worden om de bijdragen van nieuwkomers in onze steden zichtbaarder te maken:

- Hoe helpen je collages of modellen je om dit te doen?
- Wat kon je laten zien? En wat niet?
- Waarom zou dit het geval zijn geweest?

Als jij of je familie in het recente verleden zijn gemigreerd, wil je misschien ook nadenken over hoe het voelde om verhalen over migratie te vinden tijdens je onderzoek: Zijn er overeenkomsten met je eigen ervaringen? Voelde je je door de verhalen meer of minder verbonden met de plek waar je nu woont? Misschien wil je deze overdenkingen delen met andere leerlingen of familieleden en vrienden. Omdat deze overdenkingen vaak erg persoonlijk zijn, is het echter ook prima om gewoon wat aantekeningen voor jezelf te maken.

Misschien wil je ook een familielid interviewen over hun ervaringen en percepties. Hun verhalen kunnen worden opgenomen in de collage, als ze daar toestemming voor geven. Vraag:

- Hoe was het voor hen om in de stad aan te komen?
- Zijn hun verhalen zichtbaar in het lokale historische museum, de bibliotheek, het archief of op andere plaatsen?
- Waarover zou je willen dat anderen meer te weten komen?

Als je ervoor kiest om familieleden te interviewen, wees dan gevoelig en erken dat hun ervaringen kunnen verschillen van die van jezelf of van jouw perspectieven.

Tot slot zou je een **tentoonstelling** van je collages en modellen kunnen organiseren om je bevindingen te delen en de migratiegeschiedenis die je hebt onderzocht zichtbaar te maken. Als jouw woonplaats een lokale geschiedenisvereniging of een andere geïnteresseerde club of vereniging hebt, nodig hen dan uit.

Neem ook contact op met je bibliotheek, archief of museum. Misschien willen ze je werk wel tentoonstellen en **opnemen in hun collecties**.

Dankwoord

Deze educatieve toolkit is gebaseerd op het gezamenlijke onderzoeksproject "The everyday experiences of young refugees and asylum seekers in public space" (De alledaagse ervaringen van jonge vluchtelingen en asielzoekers in de openbare ruimte). Het project wordt financieel ondersteund door het HERA Joint Research Programme (www.heranet.info) dat medegefinancierd wordt door AHRC, BMBF via DLRPT, F.R.S. - FNRS, NWO en de Europese Commissie via Horizon 2020. Veel dank in het bijzonder aan alle asielzoekers, vluchtelingen en gemeenschapsgroepen en -organisaties die aan het onderzoek hebben meegewerkt.

Onderzoeksteam

Universiteit van Newcastle: Professor Peter Hopkins, Dr. Robin Finlay & Dr. Matthew C. Benwell

Universiteit Utrecht: Dr. Ilse van Liempt, Dr. Rik Huizinga, Dr. Mieke Kox

Universiteit van Luik: Dr. Mattias De Backer, Pascale Felten, Dr. Hassan Bousetta

Universität Bonn: Prof. Dr. Kathrin Hörschelmann, Dr. Elisabeth Kirndörfer, Johanna Bastian,
Lea Haack

Opmaak

Irene Johannsen

Opmaak Nederlandse vertaling: Margot Stoete

Als citaat:

Bastian, J., Felten, P., Haack, L., Hörschelmann, K., Kirndörfer E. and van Liempt, I. (2022)
Lokale migratiegeschiedenissen – Globale verbindingen. Toolkit voor middelbare scholen.

